

Nové Bratrské Listy

*Povstaň, rozjasni se, protože ti vzešlo světlo.
Vzešla nad tebou Hospodinova sláva.*

(Izajáš 60,1)

z obsahu:

kázání - slovo mezi lidmi

studie - tady mluví Bůh

z dějin - Jakob Böhme

unitas fratrum - misie

zprávy ze seniorátu

zajímavé knihy

obsah

kázání

Slovo mezi lidmi (*M. Jaluška*) 87

biblické a teologické studie

Židům 1,1-4 (*J. Brož*) 89

dějiny

Jakob Böhme (*J. Kranát*) 93

unitas fratrum

Naše spolené poklady - misie 94

Zasedání rady světové UF 105

náš seniorát

Pozdní podzim v Rovensku (*mj*)106

Informace ze sen. výboru 107

zajímavé knihy

B. Hrabal Pavla Hoška (*mj*) 108

Život církve za normalizace (*jh*)110

Poezie - vánoční čas 112

Nové Bratrské Listy

26. ročník (2024)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR

při ČCE v Praze

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3

mail redakce: halama@etf.cuni.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

Milé čtenářky a čtenáři,

uzavíráme další ročník našeho časopisu v situaci, která je dost podobná té loňské. Války pokračují a způsobují další konflikty, pád syrského režimu asi nemrzí nikoho než ten režim a ty, kdo jej zvrhle podporovali, ale vyhráno Sýrie nemá. Teď teprve půjde o to, jestli v ní může zavládnout pokoj a právo.

Na hrůznou skutečnost života lidí na Ukrajině a v Palestině si začínáme pomalu zvykat, veřejné mínění určitě, a tak na tom Titaniku naší konzumní společnosti letos vládne hlavně tanec a ceny másla.

Jak se v této situaci vede nám a co můžeme dělat, aby aspoň něco působilo radost? To, doufám, naznačuje v několika směrech náš časopis. To se týká adventního kázání, které nám připomíná důvody k chválení Boha i způsoby, jak se k němu připojit, týká se to výkladu Pisma o tom, jak k nám Bůh mluvil a mluví, týká se to obsáhlého přehledu misie v Obnovené jednotě i malého přehledu podzimního dění v Rovensku. Všude jde o setkávání, oslovení a vytváření společenství. To nám žádný obchodní retězec nenabídne.

Pár věci přinášíme k zamyšlení, připomenutí výročí svérázného myslitele z kdysi českého Zhořelce, i zamyšlení nad novými knihami, které stojí za pozornost.

Přeji vám všem požehnané vánoce, navzdory vichřicím, povodním, požárům a válkám, protože Pán (i když si možná musí zakrývat tvář nad tím, co tu vyvádíme) je blízko.

váš Jindřich Halama

Děkujeme za podporu pro náš časopis.

Číslo účtu 2900700247/2010

kázání

Slovo mezi lidmi

Nebo kteréžkoli věci napsány jsou, k našemu naučení napsány jsou, abychom skrze trpělivost a potěšení Písem naději měli. Bůh pak dárce trpělivosti a potěšení dejž vám jednomyslným býti vespolek podle Jezukrista, abyste jednomyslně jedněmi ústy oslavovali Boha a Otce Pána našeho Jezukrista.

Protož přijímejte se vespolek, jakož i Kristus přijal nás v slávu Boží. Neboť pravím vám, že Kristus Ježíš byl služebníkem obřizky pro Boží pravost, aby potvrzení byli slibové otcům učinění, a aby pohané z milosrdenství slavili Boha, jakož psáno jest: Protož vyznávati tebe budu mezi pohany, a jménu tvému plésati budu.

A opět dí: Veselte se pohané s lidem jeho.

A opět: Chvalte Hospodina všickni národové, a velebež ho všickni lidé.

A opět Izaiáš dí: Budeť kořen Jesse, a ten, jenž povstane, panovati nad pohany; v němť pohané doufati budou.

Bůh pak naděje naplňujž vás všelikou radostí a pokojem u víře, tak abyste se rozhojnili v naději skrze moc Duchu svatého.

List Římanům 15,4–13

(perikopa na třetí neděli adventní).

K čemu jsou slova na světě? K čemu jsou na světě a ve světě slova o Bohu? K čemu jsou slova o Bohu v tomto adventním čase blikajících diod, křehkých plamíků a těžkých obav? Ve světě Ukrajiny a Gazy? V našich malých příbězích, v nichž se často obáváme té chvíle, až zasedneme ke štědrovečernímu stolu, abychom jedli, co jsme si během občanského roku navařili...

Podle třinácté kapitoly Listu Římanům jsou slova o Bohu, sebraná do Písma, dárkem, který obdarovává. V Písmu dostáváme od Dárce „naučení“, „trpělivost“ a „potěšení“, abychom „naději měli“. Tak je to v Kralickém překladu, v tom Českém ekumenickém stojí místo „potěšení“ slovo „povzbuzení“. Kraličtí jsou na tomto místě asi přesnější, Pavel fecky píše „paraklésis“ a to je v první řadě „útěcha“, třeba to, co zaslubuje Ježíš učedníkům, když ve čtrnácté kapitole Janova evangelia hovoří o novém „Utěšiteli“ anebo „Přímlovci“, „Duchu pravdy“, který přijde a bude s učedníky i s námi. „Povzbuzovat“ lze oproti tomu i praskáním biče.

List Římanům se ve třinácté kapitole pomalu sklání k závěru. Po slovech o žádoucím účinku Písma následují jen shrnující pasáže a pozdravy. Lze tedy říci, že celý list právě k tomuto stanovení významu Písma vede. Je ostatně možné, že dnešní poslední kapitola listu, šestnáctá, byla původně docela jiným, samostatným dopisem. Jak to bylo doopravdy, nevíme. Potěšující Písmo se k nám dostává různými cestami, vychází z neprůhledné tmy dávných staletí.

A ne vždycky říká to, co bychom od něj jako od Písma svatého čekali.

Starozákonním heslem k letošnímu 15. prosinci, čili ke třetí neděli adventní, je věta ze sedmé kapitoly knihy proroka Jeremjáše: „Nespoléhejte na klamná slova: ‚Je to chrám Hospodinův, chrám Hospodinův, chrám Hospodinův‘, ale napravte své cesty a své skutky.“

Ostrá výzva. A ještě ostřejší, když si uvědomíme, co tu prorok odmítá. Klamná slova nezvou do nějakého obecného chrámu, který třeba náleží nějakému pohanskému čertovi anebo je to „chrám konzumu“, ale přímo mluví o chrámu Hospodinově. To spojení Jeremjáš ve svatém nadšení třikrát opakuje a zní to jako hlas zvířete, nelidské hekání: „hékal adonaj, hékal adonaj, hékal adonaj“. Ani přítomnost svatého jména, které se dnes nevyslovuje, ale nahrazuje titulem „adonaj“, nezabrání podle proroka tomu, aby se „hékal“, chrám jakožto palác, panovnické sídlo Boha, propadl do klamu. Za Jeremiášových časů navíc tabu obestírající Boží jméno ještě neplatilo, slovo o čtyřech písmenech se vyslovovalo tak jako ta ostatní a hlásky J a H v něm obsažené tak do jeho zvukomalebné řeči dodaly další zajímavý, kejhavý efekt.

Nechodte „za hranice všedních dnů“, do svatostánku anebo svátku, nehleďte centrum moci, ale buďte tady a teď, k tomu nás vyzývá prorok. U sebe zůstaňte, v sobě samých konejte. Napravte své cesty – a teprve po těch napravených pak jděte dál. Protože: „jestliže napravíte své cesty a své skutky, budete-li mezi sebou zachovávat právo“, praví Hospodin Jeremiášovými ústy hned v následujícím verši, „pak vás nechám přebývat na tomto místě, v zemi, kterou jsem dal vašim otcům na věky věků.“

Zdá se, že člověk, který jde po napravené cestě, může především zůstat tam, kde je. Na svém místě. V zemi otců a s těmi otci i matkami, tetami a dětmi. S tím vším lidským, co nás obklopuje, z čeho jsme vypučeli a s čím si třeba nevíme rady. Ale kde k tomu vzít sílu? Kde nabrat odhodlání, když právě ta cesta, po které bychom měli tendenci se vydat, cesta do chrámu, na místa oddělená a svatá, je poznamenána klamem?

Na to nám odpovídá Pavel.

Podle Listu Římanům jsou slova Písma zdrojem naděje, která pro nás otevírá okno k budoucnosti. Klade před nás prostor, abychom mohli jednat, na chvíli netisnění mlhami a tmami všude kolem. Abychom byli „rozhojnění“ a dokázali být „hojní“ především ve vztahu k bližním nejbližším, kteří znají všechna naše selhání a dost často následky každého z nich cítí sami na sobě.

Stojíme na konci listu, který se obzvlášť důsledně věnuje tomu, jak zařídit, aby silní nevyštvali z církve slabé a naopak. Pavel tu v Písmu rozpoznává především jeho moc posilnit lidi k přejnému lidství. Ježíš se stal „služebníkem obrázky“ (neboli „služebníkem židů“, jak suše klade Český ekumenický překlad), aby se radovali neobřezaní, tedy aby sliby dané otcům – sliby, o kterých mluvil Jeremjáš – došli naplnění pro syny, ale také pro docela cizí lidi, neobřezané, bezzákonné, pohanské. Tedy pro nás. Teď s těmi dávnými obřezanými otci, tolik jinými, než jsme my, tvo-

říme jedno společenství a musíme se s nimi snést. A nejen snést, ale také pozvedat hlas a v harmonii s nimi vzývat toho, který ty sliby dal. „Chvalte Hospodina všichni národové.“

Všechna společenství ať chválí, neboť všechna společenství mohou čerpat naději z velikého Písma. A každý z té myriády různých lidí ji asi nalezne v něčem trochu jiném. Jednomyslné a jednohlasné není uvažování ani žití. Teprve radost je všude stejná a tak spojuje lidi. Díky Písmu a síle, kterou nám dává.

Patrně mnoho let poté, co Pavel svou smrtí osvědčil pevnost své víry, některý z jeho žáků sestavil z poznámek, vzpomínek a dalších, pro nás dávno ztracených věcí epištolu Efezským. Asi proto, aby to, o co Pavlovi tolik šlo – to, k čemu byl zmocněn tím Duchem, jemuž Ježíš říkal Přímluvce a Utěšitel – neupadlo v zapomnění. Pisatel, zaštitěný Pavlovým jménem, vložil do čtvrté kapitoly toho listu i slavná slova, která znějí do předvánočního času jako hádanka: „Vystoupil vzhůru, zajal nepřátele, dal dary lidem.“ Kdo to byl? A kdo to je? Kdo vystupuje vzhůru? Ten, který je s vámi dole. U papírových jesliček, v nákupním centru, v poloprázdné modlitebně. V temnotě, v bolavých ranách světa. Ale i v našem vlastním poměrném pohodlí, na našich místech. Odevšad vystupuje. Pomáhá. Obdarovává. Smíme za ním jít volným krokem, obdarování a štědrí.

„Protož přijímejte se vespolek, jakož i Kristus přijal nás v slávu Boží.“
Amen.

(M. Jaluška)

biblické a teologické studie

Boží projevy v dějinách

Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh k otcům ústy proroků; v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky. On, odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty, nese všecko svým mocným slovem. Když dokonal očistění od hříchů, usedl po pravici Božího majestátu na výsostech a stal se o to vznešenějším než andělé, oč je převyšuje jménem, které mu bylo dáno. (Žd 1,1-4)

První verše listu Židům uvádějí čtenáře do celého spisu jedním dlouhým souvětím, jakým klasičtí a helénističtí řečtí autoři obvykle zahajovali svá díla (srov. L 1,1-4).

1 Jedinečná starokřesťanská homílie začíná základní skutečností biblického zjevení: *Bůh mluví*. Jeho dějinné slovo přichází k lidem ve dvou etapách. První verš shrnuje první etapu, tak, že připomíná hlavní podstatné prvky starozákonního zjevení. A třebaže hymnický úvod nikde necituje Písmo přímo, je bohatý na biblické motivy, termíny a formulace.

Dvě způsobová určení *mnohokrát a mnohými způsoby* vypovídají o štědrosti a velkodušnosti, se kterou sděloval Bůh v minulosti svá poselství. Autorův postup také připomíná pravidla řecké rétoriky, podle nichž mnohé řeči začínají slovem „mnoho“. Řecký rétor obvykle uvedl četné názory svých předchůdců a proti nim postavil názor svůj, kterému pochopitelně připisoval vyšší hodnotu. Zde takový protiklad není; verš 1 a 2 spojuje podstatná skutečnost, že *Bůh mluví*. Jeho slovo spojuje minulé doby s dobou nynější. Přesto paralelismy *dříve / poslední čas, a proroci / Syn*, vyjadřují stupňování od částečného k definitivnímu. Zbývající část úvodu, pojednávající o Synu a jeho díle, jasně potvrzuje, že Boží mluvení skrze něj je vyššího řádu než řeč proroků.

Výraz *otcové a proroci* odkazují zejména na Jr 7,25: „a to ode dne, kdy vaši otcové vyšli z egyptské země, až dodnes. Posílával jsem k nim nepřetržitě všechny své služebníky proroky“ (srov. Jr 25,4; 26,5; 35,15; 44,4). Proroci mají ve starozákonním chápání postavení služebníků. Autor mohl mít ve světle této tradice na mysli kontrast „Syna“ a „služebníků“, který se dále uplatní v postavení oslaveného Krista a andělů. Minulá doba proroků, o níž první verš mluví, je v podstatě vymezena prvním prorokem Mojžíšem a posledním Malachiášem. Výraz *otcové* pak zahrnuje všechna izraelská pokolení této doby. Prostřednickou úlohu proroků vyjadřuje předložkové spojení v *prorocích* (*en tois profétais* – ústy proroků je překlad ČEP), které je dost neobvyklé (jen 1S 28,6; 2S 23,2). Bůh obvykle mluví „skrze“ proročka. Autor snad chtěl tímto obratem vyjádřit, že skrze prorocké slovo je sám Bůh posluchačům velmi blízko.

2 Příchodem *Syna* začalo nové období *Božího promlouvání*, které je označeno jako poslední. Řecký výraz *poslední dnů* pochází ze Septuaginty, kde slouží k označení eschatologického výhledu (Nu 24,14; Ez 38,6; Mi 4,1; Da 2,28.45; 10,14). Připojením zájmena „těchto“ dnů (ČEP v *tomto* posledním čase) autor vyjadřuje, že s příchodem *Syna* začíná eschatologická doba (srov. Žd 9,26; 1K 10,11).

Na rozdíl od ČEP, který dodává *ve svém Synu*, řecký text neurčuje podstatné jméno „syn“ ani přivlastňovacím zájmenem, ani členem. Je zřejmé, že jde o jediného Božího Syna. Autor však chce vynecháním členu zřejmě vzbudit zájem posluchačů o ideu božského synovství a její obsah, o kterém pojedná záhy. Biblicky vzdělaní čte-

náři tu rozpoznají narážku na Nátanovo proroctví (2S 7,4-17; 1Pa 17,3-15), podle kterého Davidův syn bude současně synem Božím. Idea Božího synovství také zaznívá v Ž 2,7, který spolu s Nátanovým proroctvím bude autor citovat bezprostředně po skončení úvodu.

Jako první charakteristika Syna je uvedena poslední fáze jeho působení, završení jeho díla: *stal se dědicem*. Výrazem dědic autor evokuje Davidova syna a mesiášského krále z druhého žalmu, kterému Bůh slibuje „národy do dědictví“ a „v trvalé vlastnictví dálavy země“ (Ž 2,8). Poprvé je tu téma dědictví spojeno se zaslíbením daným Abrahamovi (Gn 15,4.7). Univerzální dědictví dobře odpovídá eschatologické době. Podle Ž 2 zaručuje Bůh takové dědictví králi, který je pomazán „na Siónu, jeho svaté hoře“ (v. 6), to znamená, že je Davidovým synem a jeho nástupcem. Ale tento Davidův syn je současně Synem Božím. Bůh mu praví: „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil“ (v. 7). Idea dědictví všeho není v Ž 2 vyjádřena výslovně. O tom, že synu člověka je podřízeno všechno, ale mluví přímo Ž 8, který bude citován vzhledem ke Kristu v Žd 2,6-10. Tak se Kristovo postavení otvírá z královsko-mesiášské perspektivy syna Davidova k univerzálnějšímu pojetí syna Adamova.

Od poslední eschatologické perspektivy se text vrací na samý začátek světa, ke stvoření: *skrze něhož stvořil i věky*. Autor užívá sloveso „učinit“, kterým Septuaginta překládá v Gn 1,1 hebrejské „stvořit“. Místo předmětu stvoření „nebe a země“, jak jej uvádí začátek bible, však klade *věky*. Řecké slovo věk (*aión*) původně označuje časový úsek, jehož přesné vymezení není známé. Zde, jako v dalších jiných textech té doby zahrnuje i všechny skutečnosti, kterým v tomto čase trvají. Množné číslo věky odkazuje na velikost a bohatost stvořeného světa.

Syn je prostředníkem stvoření, jako např. v J 1,3; 1K 8,6; Ko 1,16. Není tedy jen Davidovým synem a jeho nástupcem na trůně, kterého si Bůh prostě adoptuje. On existoval dávno před Davidem, dokonce před stvořením světa (srov. J 1,1-2; 17,5.24).

3 Autor se nyní zaměřuje přímo na Synovo bytí, které definuje v jeho vztahu k Bohu: *odlesk Boží slávy*. Inspiroval se pravděpodobně postavou Moudrosti, kterou stejnojmenná kniha nazývá „čirým výronem slávy Všemohoucího ... odleskem věčného světla“ (Mdr 7,25-26).

Následuje druhá charakteristika: *výraz Boží podstaty* (doslova „otisk jeho podstaty“). Otisk se získává přímým dotykem předlohy; uchovává tak zcela přesně všechny rysy svého vzoru. Podstata jako filosofický termín označuje celé bytí v jeho nejhlubší skutečnosti. Tak autor vyjádřil velice přesně vztah Syna k Bohu. Poté přechází k jeho vztahu ke stvoření.

Na rozdíl od Moudrosti, která „rozpíná svět ... a řídí veškerenstvo dobrotou“ (Mdr 8,1), Syn *nese všechno svým mocným slovem*. Ne však s vyčerpávající námahou mytologického Atlanta, ale *svým slovem*. Je to tvůrčí slovo, které vše uvádí do bytí a udržuje v existenci (srov. Ž 33,9; Gn 1,3.6.9 atd.).

V krátké větě *dokonal očistění od hříchů*, formulované v minulém čase, se shrnuje celé Synovo dějinné působení. Nemluví se o způsobu, jak k tomu došlo, konstatuje se jen účinek. „Očistění hříchů“ je ve Starém zákoně výraz ojedinělý. Podobné výrazy ale nacházíme v rituálních předpisech knihy Leviticus o Dni smíření (Lv 16,30) a v Božím zaslíbení u proroka Ezechiela (Ez 36,25-33). Zmínkou o očistění hříchů se jemně naznačuje tematika kultu a oběti, o které bude v centrálních kapitolách listu pojednáváno podrobně.

Završením Synova působení je jeho vyvýšení po Boží pravici: *usedl po pravici Božího majestátu na výsostech*. Tato formulace je narážkou na Ž 110,1, který novozákonní tradice poměrně často aplikuje na Krista. Žalмовý verš bude citován v Žd 1,13 a dále se na něj bude odkazovat v 8,1; 10,12 a 12,2. Autor tak poznenáhlu připravuje čtenáře na to, že se na Krista vztahuje také verš 4 téhož žalmu (Žd 5,6.10; 6,20; 7,11-28), který je proroctvím o Mesiášově kněžské důstojnosti. Upřesňující výraz *na výsostech* jednoznačně vypovídá o tom, že Syn nevládne z pozemského trůnu, ale že je vyvýšen na Boží úroveň.

4 Poslední dvojverší úvodu rozvíjí téma Synova oslavení. Bohatě složené souvětí srovnává Kristovo postavení se stavem andělů. Z tohoto hlediska lze mezi veršem 4 a verši 1-2 spatřovat podobnost. Ze srovnání s proroky vyplývá, že Syn je dokonalejším prostředníkem Božího slova, a totéž vyplývá i z následného srovnání Syna s anděly. Není ale ještě jasné, v jakém ohledu je *převyšuje*.

Oslavení Syna je důsledkem nějakého procesu (stal se), který se udal poté, co Ježíš *dokonal očistění od hříchů*. Tehdy byl Syn paradoxně postaven pod anděly (srov. 2,9). Proto jeho současné vyvýšení není úplnou samozřejmostí a vyžaduje vysvětlení. Klíčovou roli hraje pojem *jméno*, které dostal Syn za dědictví. Řecký text říká doslova *zdedil jméno*, v aktivním slovesném tvaru perfekta, které označuje definitivní a trvalý stav. „Jméno“ obsahuje dvě hlediska: důstojnost osoby a její schopnost navazovat vztahy. Obojí autor rozvine v následujícím výkladu. Srovnání s anděly otevírá posluchače očekávání, v čem je Synovo jméno *vznešenější*. Z rétorického hlediska ohlašuje tento verš téma následující části (1,5 – 2,18), ve které bude objasněno, v čem spočívá Synova důstojnost a jaké schopnosti utvářet vztahy dosáhl poté, co *dokonal očistění od hříchů*.

(z ekumenického komentáře k NZ, Jaroslav Brož. List Židům. Praha 2015)

Jakob Böhme, mystik a filosof († 17. 11. 1624)

Čtyřsté výročí úmrtí tohoto pozoruhodného myslitele minulo bohužel bez většího zájmu veřejnosti – a to v zásadě i akademické. Na vině je zejména značná obtížnost, ba až temnost jeho myšlenek a také jeho nesnadný styl. Máme sice dnes už i české překlady několika jeho spisů, zvláště Cesty ke Kristu, ale větší pozornost si Jakob Böhme u nás získal spíše jen v kruzích esoterických. Proč bychom si však navzdory tomu všemu měli jeho život a dílo připomínat?

Předně je dobré zmínit, že Böhme byl vyučený švec bez vyššího vzdělání, ale zřejmě velmi vnímavý samouk, protože si osvojil a svérázně vyložil řadu přírodovědeckých i teologických poznatků své doby. Tehdejší přírodověda měla k teologii daleko blíže, než je tomu dnes, což je zřejmě nejvíce znát v díle Paracelsově, s nímž se Böhme patrně dobře seznámil. Téměř celý život strávil Böhme nedaleko našich hranic ve Zhořelci, který ovšem tehdy ještě náležel pod českou korunu. Poté, co se tam prosadila luterská reformace, tíhla celá Lužice k Sasku, které ji ostatně nedlouho poté od Habsburků také získalo. Böhme tak vyrostl v luterství a své učení musel obhajovat před luterskými církevními autoritami, nejprve neúspěšně doma ve Zhořelci, poté s úspěchem u saského dvora v Drážďanech. Rozhodně tedy není žádný heretik, těžko ovšem říci, co je v jeho názorech opravdu „luterského“. Kromě Malého katechismu a několika Lutherových písní, sotva co znal z učení wittenberského reformátora.

*Jakob Böhme
1575 - 1624*

Böhme bývá označován jako mystik, což se někdy chápe jako blouznivec. Lépe by však bylo říci, že měl dar jakéhosi neobyčejně pronikavého vhledu. Stalo se mu, jak sám píše, že jednou při soustředěném pohledu na skvěle vyleštěné cínové nádoby „byl uveden do samého středu tajemné přírody a do světla božské podstaty“. Od té doby tak mohl v tomto světle nahlédnout všem věcem a tvorům do nitra a „číst“ tam tajemné značky, obrazce a čáry, tzv. „signatury věcí“. Těto jeho schopnosti vidět do nitra si velmi cenil pozdější významný filosof Hegel, podle něhož moderní filosofie sice začíná obratem k přírodě, ale často se spokojila jen s vnějším, smyslovým pozorováním. Böhme naproti tomu proniká pod povrch

věcí a otevírá tak cestu k tajemstvím přírody, která jsou přístupná jen dostatečně pronikavému rozumu. Hegel říká, že se v Böhmově myšlení už prosazuje „protestantský princip“, tedy to, že se „ve vlastní mysli má nazírat, poznávat a prožívat vše, co dosud platilo za onen svět“. Rozumějme: ve vlastní mysli – a vlastní zkušenosti – máme zkoumat i to, co dosud bylo předkládáno církevní autoritou jako vnější zjevená pravda. To švec Böhme činí s tak velkým zanícením, že i tak hloubavý duch jako Hegel nakonec přiznává, že jeho dílo „nelze vydržet vytrvale číst a sledovat jeho myšlenky, neboť se až člověku točí hlava z jeho kvalit, duchů, andělů“. Přitom však uznává, že Böhme má hluboké citění a to, „co se děje v nebi“, je schopen „mít kolem sebe i v sobě“.

Pokud se i Hegelovi z Böhma točila hlava, tím spíše nám. Možná nás však tento zhořelý prorok upozorní na to, že kromě Písma můžeme o Božích skutcích číst rovněž v pozoruhodné knize Přírody. Připravme se však, že to nebude o nic snazší, než proniknout do „drsných a barbarských“ textů Jakoba Böhma.

(Jan Kranát)

Poznámka redakce: Čtení o Bohu z knihy přírody je pro evangelické chápání problematické. O Bohu můžeme cokoli poznávat pouze a jedině z jeho zjevení v Kristu, to je pozice reformačních církví. Navzdory tomu se vždy znovu objevují snahy dozvědět se o Bohu i jinak, smyslově uchopitelněji, tak, aby to mohla potvrdit naše lidská logika - třeba z důmyslných zákonitostí přírody, což mimochodem sdílel i Böhmeho vrstevník Jan Amos Komenský, dnes se o cosi podobného pokouší například učení o stvoření, které chce vědecky dokázat, že muselo vzniknout působením mimořádné inteligence, svrchovaně moudré mysli (tzv. „intelligent design“).

unitas fratrum

Naše společné poklady

Kapitola 7

Misie

Povolání k misijní činnosti a službě lidem v nouzi má v životě Jednoty přední místo. Je to vyjádřeno v Základu jednoty: „Za střed Písma svatého i všeho kázání evangelia pokládá Unitas Fratrum slovo kříže.

Své hlavní poslání i důvod své existence vidí ve vytrvalém svědectví o této radostné zvěsti.“ (COUF § 4) „Náš Pán Ježíš Kristus vstoupil do bída tohoto světa, aby ji nesl a překonal. Snažíme se ho následovat tím, že sloužíme jeho bratřím a sestrám. Tato služba, tak jako Ježíšova láska, nezná hranic. Proto stále znovu prosíme Pána, aby nám ukázal cestu k našim bližním a aby jim v jejich potřebách otevřel naše srdce i ruce.“ (COUF § 9)

V této kapitole se dozvíte o dějinách i současné praxi misie Jednoty a o různých formách sociálních aktivit a služeb v Jednotě bratrské.

Zvěstovat evangelium Ježíše Krista byla důležitá věc již pro první křesťany. Když se Ježíš Kristus ukázal učedníkům při svém nanebevstoupení, dal jim „velké poslání“, aby šli a „získávali učedníky ze všech národů“ (Mt 28,19). Mnozí z apoštolů svědčili mezi židy, Pavel se stal jedním z prvních misionářů k národům mimo Izrael. Misijní práce první církve pokračovala po řadu generací a vedla k rozšíření křesťanství po římské říši, do Severní Afriky, na Střední východ, do Indie a do mnoha částí Evropy. Na konci středověku byly evropské země téměř zcela pokřesťanštěny. To byl důvod, proč v době reformace nebyla misie důležitým zájmem. Luther i jiní evangeličtí vůdci byli přesvědčeni, že „velké poslání“ bylo splněno. Otázka misie se znovu vynořila s objevením nových zemí a kontinentů, a na nich nových národů, které se s evangeliem nikdy neseťkaly. Jednota bratrská patří k průkopníkům evangelické misie, která na tuto potřebu v 18. století reagovala.

Někdy byl vznášen nárok, že Jednota byla první protestantskou církví, která začala misii ve světě. To není zcela správné. První protestantští misionáři byli vysláni do Indie vůdcem pietistů, Augustem Hermannem Franckem, z Halle v roce 1706, tedy 16 let před založením Ochranova. Hrabě Zinzendorf ovšem navštěvoval Franckeho školu v Halle a dokonce se s oněmi misionáři setkal, když se vrátili na dovolenou. Jejich příklad byl pro Zinzendorfa velkou inspirací a utvrdil jej v předsevzetí, že svůj život věnuje šíření Kristova království. Zatímco misie z Halle se vždy omezila na jedno místo, ochranovští byli první, kdo se pokoušeli systematicky vybudovat síť misíí po celém světě.

7.1 Počátky bratrské misie

„První jiskrou“, která zažehla misii Jednoty, byla událost z roku 1731. Hrabě Zinzendorf byl pozván na korunovací dánského krále Kristiána VI. Nějaký čas strávil na královském dvoře v Kodani, kde se setkal s černým sluhou jménem Antonín Ulrich. Byl otrokem pocházejícím z Afriky, žil na dánských Západoindických ostrovech a byl přivezen do Dánka, aby byl jedním z královských služebníků. Antonín byl pro všechny hosty slavnosti velkou atrakcí, protože většina Evropanů té doby nikdy neviděla černocha. Zinzendorfa však nezajímala barva pleti, zajímalo ho, jaký je duchovní život Antonína a jeho lidí.

Antonín mu pověděl, že pochází ze západní Afriky, kde jeho i stovky dalších pochytili lovci otroků a odvezli je do Karibiku, kde byl prodán jako otrok k práci na plantážích cukrové třtiny u dánských kolonistů. S otroky se zacházelo velmi špatně, byli bití i mučeni, nikdo se nestaral o jejich zdraví či vzdělání. Rodiny byly rozdělovány, děti od rodičů, ženy od mužů. Ačkoli se otrokáři pokládali za křesťany, otroky do církve nechtěli a o evangeliu jim nikdo nic neřekl.

Zinzendorfem příběh velice otřásl a začal přemýšlet, nemá-li to být povolání ochranovského sboru k vyslání misionářů do Západní Indie. Příštího dne pozval Antonína k návštěvě Ochronova, aby sboru pověděl o podmínkách, v jakých žili otroci na ostrově svatého Tomáše a o tom, že jim je třeba kázat evangelium. Antonín dorazil do Ochronova 29. července 1731 a měl příležitost při večerních bohoslužbách mluvit o nelidských podmínkách života otroků na plantážích v Karibiku i o jejich duchovní nouzi.

Po jeho řeči pocítili dva mladí muži, Leonard Dober a Tobiáš Leupold, vnitřní povolání, aby se stali misionáři mezi otroky. Napsali Zinzendorfovi a nabídli se, že pojedou na ostrov svatého Tomáše, a bude-li to nutné, stanou se otroky, aby mohli přinášet otrokům evangelium. Hrabě přečetl tento dopis ochranovskému sboru, nezveřejnil však jména. Ve sboru byly o takovém podniku velké pochybnosti a zdráhání. Rozhodli se, že se budou několik měsíců modlit, aby zjistili, zda je takový krok opravdu Božím povoláním. Nakonec se sbor sešel a rozhodnutí bylo svěřeno losu. Leupoldovi padl los odmítavý, ale Doberovi padlo heslo: Nechte mládence jít, neboť Pán je s ním. Los byl pro bratří rozhodující a tak byl poprvé v dějinách protestantismu vyslán někdo sborem, aby kázal evangelium těm, kdo je ještě neslyšeli.

K Leonardu Doberovi se připojil David Nitschmann, tesař, jako průvodce. 21. srpna 1732, ve tři hodiny ráno, se vydali na cestu. Měli jen své prosté šaty a každý měl na zádech vak s věcmi. Pěšky putovali skoro 1000 kilometrů z Ochronova do Kodaně, kam dorazili skoro bez peněz. Lidé se jim směli jako páru bláznů. „Budeme pracovat jako otroci mezi otroky“ říkal Nitschmann. S pomocí některých urozených členů dvora dostali místa na lodi, která je dovezla na ostrov svatého Tomáše. Dorazili tam 13. prosince 1732.

Podle plánu zůstal David Nitschmann jen pár měsíců, aby Leonardu Doberovi pomohl najít bydlení a začít jeho misijní práci. První kontakty s otroky navázali bratří s pomocí Antonínovy sestry Anny. Potom Dober pokračoval 15 měsíců v práci sám, zakoušel nemoci i hlad, ale získával postupně důvěru některých otroků. Vedl s nimi soukromé rozhovory o evangeliu a víře, a několik z nich konečně vyznalo svou víru v Krista. Jeden z nich, mládenec Carmel Oly, se připojil k Doberovi na cestu do Ochronova roku 1734. Byl pokřtěn v Německu 22. srpna 1735, jako jeden z prvních plodů misie. Ještě důležitější bylo pro úspěch misie obrácení Rebeky, bývalé otrokyně, která se vdala za misionáře Matthiase Freundlicha. Stala se bratrskou evangelistkou a patřila k nejučinnějším zvěstovatelům. Pomohla vybudovat první

sbor Jednoty mimo Evropu. Později byla ordinována jako jáhenka a jako první žena afrického původu se stala misionářkou v Africe (viz 5.3).

Po počátku na svatém Tomáši proud misionářů z Ochranova rychle sílil. Roku 1733 byli vysláni tři bratři do Grónska, 1734 jela další skupina do Karibiku a misionáři jeli i do Laponska a do americké Georgie. Roku 1735 přijeli první misionáři do Surinamu a 1737 se dostal Georg Schmidt do Jižní Afriky. Během deseti let vyrostly bratrské misie v severní Americe, Africe, Asii a východní Evropě. Misijní rozmach ochranovského sboru v tomto desetiletí nemá v dějinách křesťanství obdobu. Do roku 1742 přijalo povolání více než 70 bratrských misionářů z Ochranova, osady, která měla asi 550 obyvatel. Než v roce 1760 Zinzendorf zemřel, ze společenství Jednoty vyšlo na různá misijní pole 226 žen a mužů, asi 5 procent všech členů Jednoty. Jen málo z nich bylo ordinováni kazatelé, většinou šlo o laiky, povoláním řemeslníky nebo obchodníky. Úmrtnost byla povážlivá, ať šlo o samotné nebezpečné cestování, nepříznivé klimatické podmínky, nebo o přímé nepřátelské násilí. Přesto byli naplnění rozhodností a důvěrou, že jejich služba, přinášet lidem ve světě evangelium Ježíše Krista, není marná.

7.2 Zinzendorfov postoj k misii

Hrabě Zinzendorf byl jedním z největších průkopníků misiologie (vědy o metodách a účelu misijní práce). Věřil, že křesťanství je nutno oddělit od evropské kultury. Jiné církve se snažily naučit lidi nejprve evropské civilizaci, než se měli stát křesťany. Museli se modlit evropskými jazyky a naučit se evropskému způsobu života. Zinzendorf učil bratrské misionáře, aby se naučili žít v kultuře místních lidí. Když o letních příšlech přišel k apoštolům Duch svatý, lidé z mnoha národů slyšeli evangelium kázat ve své rodné řeči. Bratrství misionáři se tedy mají naučit nejprve jazyku místních lidí, než jim začnou kázat. Mají důvěřovat, že pod vedením Ducha svatého lidé různých jazyků a z různých kultur pochopí evangelium svým způsobem. To byl v protestantských misích zcela nový přístup a bylo to pro misionáře často velkou výzvou, důvěřovali však, že jim Duch svatý pomůže při překládání zvěsti, jako pomohl kdysi apoštolům. A nebyli-li zrovna výmluvní, Duch se stejně může dotknout srdcí. Bůh stvořil všechny lidi a všechny kultury, proto lze užívat všechny jazyky k chválení Boha. Bůh všechny lidi vykoupil, proto může být Kristův příběh vyprávěn ve všech jazycích. Povaha Božího spasení je univerzální, proto jsou povoláni stát se údy těla Kristova lidé „ze všech kmenů, jazyků, národů a ras“ (Zj 5,9).

Přístup Jednoty k misii se vyvinul z praktických zkušeností a potřeb na misijních polích, ale byl také významně formován Zinzendorfovou teologií. Ta zahrnovala především tyto myšlenky:

- Hlavním cílem misijní práce bylo, Zinzendorfovými slovy, „získávat duše pro Beránka“. Zinzendorf byl přesvědčen, že Kristovou kazatelnou je celý svět a bra-

trští misionáři proto mají jít kázat evangelium až na konec světa, zvláště k lidem a národům na vzdálených a nepovšimnutých místech.

- Zinzendorf zdůrazňoval, že moc misijního svědectví vychází z osobní víry. Bratrství misionáři mají zvěstovat dobrou zprávu, protože sami zakusili Boží milost skrze smrt Ježíše Krista. Podnětem k misii je mnohem víc zvěstovat Boží lásku, než Boží slávu. To znamená, že východiskem misie Jednoty byl spíš soucit než oslavování, spíš slabost než síla, spíš služba než panování.

- Misie hrála pro Zinzendorfa důležitou roli v přípravě příchodu Kristova království. Úkolem misionářů je rozsévat semínka evangelia, zpřístupnit zvěst o spasení všem, kdo jsou ochotni jí naslouchat. Předním cílem není obracet davy, ale učinit počátek mezi těmi, které povolal Duch svatý, aby byli prvními plody ze svého lidu (Zj 14,4).

- Zinzendorf věřil, že úspěch v misii je Božím dílem, protože Kristus zachraňuje duše, nikoli misionáři. Upozorňoval misionáře, že ne každé úsilí bude hned požehnáno úspěchem. Někdy zareaguje na zvěst jen pár lidí a misionáři musí být trpěliví. Někdy se může stát, že neosloví nikoho a v tom případě se mají ptát, jestli Bůh nemá jiné plány.

- Zinzendorf také radil misionářům, aby se vyhnuli všem formám nucení a kolonialismu. Pravé obrácení vyžaduje osobní odpověď ze srdce. Nejlepší a neúčinnější přístup je misionářovo osobní jednání a příklad. Mají žít mezi domorodými lidmi tak, aby se lidé sami ptali: čím to je, že jsou takoví? To je správná chvíle pro svědectví víry.

- Konečně učil Zinzendorf, že se nemá kázat o křesťanské věrouce, ale o Kristu jako ukřižovaném a vzkříšeném spasiteli. Většina národů, tvrdil Zinzendorf, má jakési pojetí Boha a jeho existence, ale neznají Krista. Proto mají misionáři mluvit o Kristově narození, jeho působení, uzdravování lidí, o tom, jak prolil krev na odpuštění hříchů. Moc k proměně srdcí spočívá v Kristově nezměrné lásce, projevené v jeho oběti.

Pravidla pro misionáře podporovala pojetí soběstačnosti jak misionářů, tak domorodé populace. Zvláště zpočátku bylo mnoho bratrských misionářů řemeslníky, kteří měli jediné příjmy ze své vlastní práce. To bylo užitečné pro vytváření vztahů s místními lidmi. Důležitou změnou bylo ustanovování domorodých vedoucích a pomocníků, kteří pomáhali při bohoslužbách, pastoraci i kázání v místním jazyku. Některé zvyky Jednoty byly do misijních polí přineseny, písně, způsob bohoslužeb, organizace společenství v malých skupinkách. Zinzendorf však respektoval kulturní zvláštnosti domorodých obyvatel a napomínal misionáře, aby neměřili ostatním „ochranovským metrem“. Důležité bylo, aby misionáři nejen kázali o Kristově lásce, ale aby tuto lásku ve svém jednání a službě také projevovali. Zakládali školy a zajišťovali zdravotní péči, snažili se zlepšovat pracovní a životní podmínky. Podporovali zájmy svých „oveček“, snažili se spojit pastorační péči s péčí o tělo a o sociální

podmínky. Jednali s domorodými lidmi jako s bratry a sestrami, kteří jsou právě tak důležití a cenní jako kdokoli jiný. V mnoha z těchto snah bratrská misie vzkvétala.

A to nejdůležitější, bratrská misie byla zájmem i praxí celé církve. Ti, kdo sloužili na misijních polích, byli podporováni svým sborem doma, duchovně i materiálně. Misionáři byli vysíláni církví a listy a zprávami udržovali stálý kontakt s domovem. Výsledkem bylo, že se misie velmi brzy stala nedílnou součástí identity Jednoty. Jak řekl jednou Zinzendorf, každý křesťan je povolán být misionářem tam, kde žije.

7.3 Prvotiny (první plody)

Hrabě Zinzendorf nabádal misionáře, aby hledali „první plody“, tedy jedince, které Duch svatý připravil, aby se stali průkopníky křesťanské víry mezi svým lidem. Když se některé z těchto „prvních plodů“ najdou, otevrou se evangeliu dveře a misijní práce bude pokračovat. Zinzendorf řekl: „Hledáme první plody z různých národů. Získáme-li dva, tři nebo čtyři, necháme pak na našem Spasiteli, co skrze ně bude konat.“ S výhledem na Kristův příchod pokládali Zinzendorf i bratři za důležité, aby oslovili tolik různých etnických skupin, kolik jen mohou.

Způsob hovoru o „prvních plodech“, který se v Jednotě vyvinul, odráží některé biblické myšlenky. V hebrejském chápání náležely první plody při sklizni jako oběť Bohu (Ex 23,19). Prorok Jeremjáš nazývá lid Izraelský prvotinou Boží úrody mezi všemi národy (Jr 2,3). V Novém zákoně jsou ti, kdo se první obrátili ke křesťanství, nazýváni první Boží sklizní (Ř 16,5; Jak 1,18). Konečně v knize Zjevení je vidění zástupu 144 tisíc věřících, shromážděných kolem Beránka na hoře Sionu, a praví se,

že to jsou ti, kdo „jsou koupeni ze všech lidí, prvotiny Bohu a Beránkovi“ (Zj 14,4). V jiné části Zjevení se mluví o množství „ze všech kmenů a národů a jazyků“, které bude stát před trůnem a před Beránkem v bílém rouchu s palmovými ratolestmi v rukou (Zj 7,9), aby věčně chválili Boha.

To, jak viděl „prvotiny“ hrabě Zinzendorf, je živě vymalováno na slavném obraze „prvotiny“, vytvořeném bratrským malířem Johnem Valentinem Haidtem v roce 1747. Tento obraz je nyní chován ve sboru Jednoty v nizozemském Zeistu. Obraz ukazuje asi 20 postav z různých kultur, včetně afrických otroků a původních obyvatel Ameriky, kteří uctívají Krista v nebi. Jeden člověk je z Grónska, jiný z Jižní Afriky. Je tu zastoupeno asi 14 misijních polí. Každá osoba na obraze je člověk, který se obrátil a zemřel jako věřící křesťan. Každý je namalován ve svém vlastním oděvu, někteří mají v rukou palmové listy. Jsou tu shromážděni s různou barvou pokožky, různými jazyky a zvyky, ale spojeni v oslavování Krista, svého ukřižovaného a vzkříšeného Pána. Takto obraz ukazuje jak globální rozsah misijní práce Jednoty, tak její inkluzivitu.

7.4 Rozvoj misijní práce

Rozsah bratrských misíí je skutečně ohromující, vzhledem k tomu, jak je Jednota malá. August Gottlieb Spangenberg, vůdce Jednoty po Zinzendorfově smrti v roce 1760, pokračoval ve zdůrazňování důležitosti misie a podporoval nové misij-

Slavný obraz C. Schlüssela, znázorňující kázání Davida Zeisbergera indiánům v Pensylvánii

ní podniky. V roce 1765 se bratři vydali do Ruska, aby konali misii mezi Kalmyky, nová misie začala na západoindickém ostrově Barbados. V roce 1771 byla vytvořena misijní stanice na Labradoru, 1792 se tři misionáři vypravili do Jižní Afriky. David Zeisberger a John Heckewelder byli důležitými misionáři mezi severoamerickými indiány.

Pod Spangenbergovým vedením se bratři zabývali budováním sborů, škol a hospodářských podniků. Založili misijní společnosti a publikovali knihy a časopisy informující o dějinách a zkušenostech bratrských misí. Jejich příklad značně přispěl k misijnímu probuzení mezi evangelikály v Anglii na konci 18. století, včetně baptisty Williama Careye, který je někdy nazýván otcem moderní protestantské misie. Když se na setkání baptistických kazatelů diskutovalo o založení misijní společnosti, Carey vzal štos misijních zpráv Jednoty, položil je před očima shromáždění na stůl a zvolal: „Podívejte se, co vykonali ti Moravané.“

Obtížným bodem misí Jednoty v Karibiku je to, jak se Jednota vztahovala k otroctví. Bratři se cítili povoláni oslovit populaci afrických otroků a potvrdit jejich lidství jako dětí Božích. Byli otřeseni nelidským zacházením s otroky, zvláště praxí brutálních trestů a rozdělování rodin. Přesto se bratřští misionáři nechtěli vyjadřovat proti otroctví. Zčásti proto, že otroctví pokládali biblicky za součást světa, protože se v bibli často mluví o otrocích. Druhým důvodem bylo, že jakékoli otevřené odmítnutí otroctví by bratrským misionářům znemožnilo pokračovat v misijní práci mezi otroky na plantážích. Jsou známy i případy, že bratřští misionáři sami vlastnili otroky k podporování misijních stanic, například na svatém Tomáši a jiných karibských ostrovech. V otrokářské ekonomice to byla zčásti nutnost, ale bratři doufali, že i takto budou moci ukázat světu, že i s otroky lze zacházet lidsky a přivést je do společenství církve. V první polovině 19. století se prosadilo poznání, že zvěst o křesťanské lásce a bratrském společenství je s praxí otroctví naprosto neslučitelná. Pro sbory Jednoty v Karibské oblasti bylo zrušení otroctví (1. srpna 1834 v britských koloniích, 3. července 1848 v dánských koloniích a 1. července 1863 v Surinamu) významnou událostí, kterou radostně slavili a dodnes bývá připomínána při zvláštních církevních svátcích.

Od 19. století podnes proběhlo mnoho dalších pokusů otevřít nová misijní pole. Obzvláště důležitý byl začátek misijní práce v Tanzánii v roce 1891. Odtud se Jednota rozšířila po východní a střední Africe (Burundi, Kongo, Rwanda, Sierra Leone) a výrazně roste.

Postup bratrských misí k nekřesťanským národům v průběhu více než 280 let je možno vidět na následujícím přehledu:

1732 Svatý Tomáš

1733 Grónsko

1734 Laponsko (misionáři odešli 1735)

1735 Savannah, Georgia (misionáři odešli 1740)

- 1736 Guinejské pobřeží, Afrika (misionáři odešli 1741)
- 1737 Jižní Afrika (misionář odešel 1743)
- 1738 Cejlon (Srí Lanka) (misionáři odešli 1741)
- 1738 Holandská Guyana, nyní Surinam
- 1739 Alžírsko, Afrika (misionáři odešli 1740)
- 1740 Svatý Kříž, Panenské ostrovy
- 1741 misie mezi americkými indiány, Pensylvánie a New York
- 1747 Persie (misionáři odešli 1748)
- 1752 Egypt a Abyssinie (misionáři odešli 1755)
- 1754 Svatý Jan a Panenské ostrovy
- 1754 Jamajka
- 1755 Severní Karolína
- 1756 Antigua, Západoindické ostrovy
- 1759 Dánská východní Indie (misionáři odešli 1795)
- 1765 Barbados, Západoindické ostrovy
- 1765 Kalmyčtí Tataři v Rusku (Sarepta)
- 1771 Labrador
- 1777 St. Kitts, Západoindické ostrovy
- 1790 Tobago
- 1792 Jižní Afrika, západní provincie
- 1800 misie k Čerokézům, Springplace, Georgia
(vládou Spojených států donuceni odejít 1831,
misie k Čerokézům přeložena do Oklahomy 1837, ukončena 1890)
- 1827 Tobago, Západoindické ostrovy
- 1828 Jižní Afrika, východní provincie
- 1849 Nikaragua (východní pobřeží, kmen Miskito)
- 1856 Himaláje, Tibet (severní Indie)
- 1867 Palestina, nemocnice pro malomocné
- 1878 Guyana
- 1885 Aljaška (Bethel)
- 1890 Severní Queensland, Austrálie (ukončeno 1922)
- 1890 rezevace Morongo, Kalifornie
- 1890 Trinidad
- 1891 Tanganyika (jižní tanzánská vysočina)
- 1897 Unyamwesi, západní Tanzánie
- 1907 Dominikánská republika (připojeno k metodistické církvi 1957)
- 1930 Honduras (východ, kmen Miskito)
- 1968 Rukwa, jižní Tanganyika (Tanzánie)
- 1975 Mbeya, Tanzánie
- 1989 Zambie
- 1990– Čína (ukončeno 2002 odchodem misionářů)

- 1990– Kigoma, Tanzánie
- 1990– východní Tanzánie a Zanzibar
- 2001 Malawi, jihozápadní tanzánie
- 2005 severní Tanzánie
- 2007 Peru a Demokratická republika Kongo
- 2010 Sierra Leone
- 2013 oficiální vytvoření misijní oblasti Kuba

7.5 Misie Jednoty dnes

Počátkem toho, co nazýváme světovou Jednotou bratrskou, byl Unity synod v roce 1957, který dal vzniknout novým samostatným provinciím, do té doby majícím statut misijních polí. Dnes má Jednota 25 provincií s rovným postavením a značnou autonomií. To vyústilo do nové vlny misijních snah, služby a růstu církve. Evropské i severoamerické misijní rady nadále hrají na mnoha místech zásadní roli, především podporou škol a nemocnic, poskytováním financí i pracovníků pro službu v nových provinciích a prostředkováním vzájemné komunikace a sdílením informací. Nejnovější misijní aktivity však dnes vznikají na jihu. Práce zvěstování evangelia se děje v řadě různých situací. Slovy latinskoamerického teologa Samuele Escobara: „lidé odkudkoli oslovují lidi kdekoli“.

Nejjasnějším důkazem posunu ze severu na jih, tedy z Evropy a severní Ameriky do Afriky a Karibské oblasti, je závratný růst Jednoty v Africe a o něco menší v Karibiku, bez podílu (nebo velice malého) misionářů z Evropy a severní Ameriky. V roce 1731 žili všichni členové Jednoty v Evropě. Roku 1900 měla Jednota asi 140 tisíc členů, z nich žilo v Evropě a severní Americe jen 28 procent. 72 procent žilo v Africe a v Karibiku. V roce 1977 bylo členů 427 tisíc, 79 procent žilo mimo Evropu a severní Ameriku. Do roku 2015 vzrostl počet členů Jednoty přes jeden milion, přičemž v Evropě a severní Americe počet členů postupně klesal, až o třetinu, provincie a misijní pole v Africe a Karibiku vzrostly na skoro trojnásobný počet členů.

Je důležité zaznamenat, že současná struktura Jednoty obsahuje kategorii „misijních oblastí“. Ty jsou definovány v církevním řádu (§ 800) jako oblasti, kde Jednota koná misijní práci, buď uvnitř země, kde církev již pracuje a má struktury, ale kde jsou lidé a společenství, k nimž se evangelium nedostalo, nebo v zemi či oblasti, kde církev dosud žádnou práci nekonala. Církevní řád také obsahuje pravidla pro uznání a organizaci nových misijních oblastí. K roku 2015 bylo 14 misijních oblastí (sedm v Africe a sedm v Karibiku, jižní Americe a Asii) a dvě další vznikající misijní oblasti v Africe. Novější vývoj v misii zahrnuje vznik Jednoty bratrské na Kubě, která začala bez přítomnosti misionářů roku 1998 a nyní je podporována Americkou jižní provincií. Stejná provincie vede i novou práci v Sierra Leone (oficiálně uznanou v roce 2010), což je první misijní práce Jednoty v západní Africe.

I když účast na Kristově poslání po celém světě je našim srdečným přáním, není pro Jednotu bez obtíží. Vedle obvyklých zřejmých překážek jako jsou obtížné cestování, nedostatek financí i lidí a velké kulturní rozdíly, čelíme i výzvě, jak dát smysl naší zvláštní denominační identitě jako Unitas fratrum. Na otázky jako: co dělá naši misii bratrskou misíí, a co vůbec dělá novou církev Jednotou, se často špatně hledají odpovědi. Zvěstování evangelia na sebe bere ve světě Unitas fratrum mnoho různých podob. Zvěst sama se nemění, ale přístupy a důrazy se liší. Prvním zájmem bratrské misie a služby ve světě jistě musí být sloužit a zvěstovat Krista, ne soustředit se na to, jak a čím jsme Jednotou. Jsme-li však částí větší církevní organizace, vyžaduje to, abychom chápali a uznávali jisté zásady, věděli, z čeho pocházíme a jak jsme spojeni. Sdílené chápání naší společné bratrské identity je důležité. Jelikož naše bratrská tradice obsahuje mnohé cenné a prospěšné perspektivy života v křesťanské víře, vyučovat o naší společné víře, hodnotách a dějinách může být důležitou součástí konání misie. Že lidé, kteří přicházejí do Jednoty bratrské, chtějí vědět, co to znamená stát se členy Jednoty, je společnou zkušeností. To je velká příležitost k vyučování. Chceme věřit, že i tento přehled bude pro takový úkol užitečným zdrojem.

Jinou výzvou pro misii Jednoty je v mnoha místech na světě přítomnost letničních a charismatických hnutí. Představitelé těchto skupin si někdy činí nárok, že mají lepší víru i duchovní praxi než ostatní církve a že některé zvláštní zkušenosti jako mluvení jazyky nebo křest Duchem svatým jsou nutné, aby byl člověk opravdu věřící. Na tyto otázky poskytl Unity synod 2009 takovouto odpověď: Zatímco uznáváme „přítomnost darů Ducha svatého v církvi“, nevěříme, že by „jednotliví věřící museli zakoušet nebo vykazovat zvláštní dary nebo projevy Ducha svatého, jako například mluvení jazyky, aby byli křesťany“ (COUF § 846).

Misijní společnosti Jednoty z Evropy a severní Ameriky jsou partnery lidí v misijních polích. V severní Americe mají severní a jižní provincie společný misijní výbor, American Board of World Mission. Jeho cílem je podporovat „Boží dílo ve světě službou Božím lidu a vysíláním lidí, aby druhé přiváděli k poznání a následování Krista. Vedeme lidi v misii k uřednictví provázením jednotlivců, církví i organizací, abychom společně vytvářeli pro lidi příležitosti stát se nástroji Boží milosti, pokoje a spravedlnosti ve světě (www.MoravianMission.org). V Evropě je několik misijních společností, které jsou v různých zemích. Herrnhuter Missionshilfe v Německu (www.herrnhuter-missionshilfe.de), misijní společnost v nizozemském Zeistu (www.zzg.nl), misijní společnost Jednoty bratrské v Dánsku (www.bdm-dk.dk) i misijní společnosti ve Švýcarsku, Švédsku a Velké Británii. V minulých letech se konalo několik světových misijních konferencí, první v Miami na Floridě 1994, další v Ochranově 2001 a další v Jižní Africe 2017. Navíc Unity synod 2009 ustanovil misijní a rozvojový výbor Jednoty (Unity Mission and Development Board), který se skládá ze sekretáře světové Jednoty a dvanácti dalších členů, 4 z Afriky, 2 z Karibiku a pěti zástupců misijních společností v Evropě a severní Americe. Výbor se schází

nejméně jednou za dva roky, aby zvažoval a sledoval novou misijní práci, podporoval existující misijní práci, třídil a koordinoval misijní projekty a snahy, dohlížel na partnerství a další záležitosti náležející k misii.

(příště dokončení kapitoly o misii a závěr)

ZASEDÁNÍ RADY SVĚTOVÉ UNITAS FRATRUM

Od 24. do 27. září se konalo na ostrově Antigua, který je součástí Západoindické provincie (karibská oblast) zasedání Rady světové Unitas Fratrum (UNITY BOARD). Takové zasedání se v mezidobí synodů koná zpravidla dvakrát. Sjeli se zástupci téměř všech provincií, misijních provincií a dalších společenství Jednoty. Někteří členové UB se účastnit nemohli, protože neobdrželi cestovní víza. Českou misijní provincii zastupovala místopředsedkyně Rady sestra Hana Friede. Celkově dnes naši církve tvoří 25 provincií, 8 misijních provincií a 12 misijních oblastí.

Celosvětově je Unitas fratrum rostoucí církví. V misijních oblastech v různých zemích jsou zakládány nové sbory. Na mnoha místech však křesťané čelí mnoha výzvám, kvůli obtížným politickým a náboženským poměrům. Svět se mění a „Moravané“ žijí také v oblastech nepokojů, ekonomických problémů a náboženské nesvobody. Zároveň se ale můžeme radovat ze skutečností, že se církev stále v mnoha zemích světa těší z míru a svobody vyznání. To všechno bylo sdíleno prostřednictvím zpráv z jednotlivých provincií a misijních oblastí. Takové sdílení podporuje jednotu a solidaritu.

UB projednával některá usnesení synodu z roku 2023. Jedním z nich je způsob statistické evidence a pojetí členství. Velkým tématem byla historická spolovina na instituci otroctví, kterou nese také Unitas fratrum. Tato oblast musí být zkoumána nezávislými historiky. Byly projednávány také zprávy z jednotlivých komisí Jednoty. Teologické (UCOT), misijní (UMDB), komise pro mládež (UYC), komise pro práci žen (UWD), nadace pro kulturní dědictví Jednoty (MUCHF), komise archivní (UAC). Součástí jednání byla také zvláštní informace o práci na „Hvězdném návrší“ (SMRC) vzhledem k dramatické situaci v Palestině.

Projednáována byla také otázka ekonomické situace UF. Některé provincie mají dlouhodobý dluh vůči společnému fondu. Byl přijat splátkový kalendář i dohoda o odpuštění některých dluhů. Velký dík patří Nadaci UF (MCF), která z velké části nese náklady celé světové UF. Na zasedání byl zvolen nový výkonný výbor. Ten má vždy člena z jedné ze čtyř oblastí. Presidentkou UB byla opakovaně zvolena sestra Roberta Hoey (evropský region), viceprezidentem bratr Algernon Lewis (karibský a latinskoamerický region), členy bratr Erord Simae (africký region) a bratr Neil Routh (americký region).

(oh)

náš seniorát

Pozdní podzim v Rovensku pod Troskami

Vše, co bylo v minulém čísle NBL inzerováno, se v rovenském sboru se ctí odehrálo, Bohu díky. A stalo se toho ještě víc.

Proběhl konvent a my děkujeme za všechny rozhovory, které jsme mohli vést. Radujeme se z toho, že jsme měli možnost sestry a bratry občerstvit a přes různé příkopy, které mezi lidmi zejí, položit tabule prostřených stolů a lavic, že jsme mohli být spolu.

A v neděli 24. listopadu jsme při bohoslužbě uvedli do pohybu novou věc. Bratr Ondřej Halama, administrátor sboru, při shromáždění stisknutím pravé ruky ustanovil v souladu s řády Unitas fratrum tři „akoluty“ – bratra Davida a sestry Alžbětu a Irenu. Ti všichni byli zároveň uvedeni do funkce předčitatele kázání dle řádů ČCE.

Je šikovné, že cizí slovo „akoluta“ (na rozdíl od toho „předčitatele“) pěkně funguje bez ohledu na pohlaví příslušné osoby, třeba jako „průvodčí“ nebo „sudí“. Tím slovem se podle řádů označuje osvědčený dobrovolný pracovník, sestra nebo bratr. Člověk, který jde, následuje a provází, tolik je obsaženo v tom původně řeckém slově. Akoluta kráčí s bratřími a sestrami po společné cestě a má sílu k pomáhání a podpírání slabých, k urovnávání cesty – ne adventní, izajášovské silnice Páně, ale cesty, po které jsou lidé jako sbor, a která se snad někde na tu velikou cestu napojí. Akolutská práce je z povahy věci tichá, neustávající a často poněkud neviditelná: vyřizování nezáživné úřední agendy, mytí toalet, příprava občerstvení a péče o společenství. Při listopadové neděli v Rovensku tato práce vstoupila do zjevnosti, její povaha se však nemění. Zůstává službou lidem oslavující Boha. Službou, na které možná mohou stát sbory v dynamických, zajímavých časech, ve kterých nyní jsme a které patrně hned tak neskončí.

O první adventní neděli jsme pokračovali v tradici a pozvali rovenské děti i rodiče na loutkové divadlo. Tradice je to nová, poprvé se tak stalo před rokem, ale myslíme si, že by to tradice být mohla; loutkové divadlo má budoucnost. Letošní představení zajistil turnovský soubor Na židli. Odehráli tři pohádky na motivy knížky Povídání o pejskovi a kočičce Josefa Čapka, ta poslední byla vánoční. Také jsme letos poprvé zkusili nazdobit adventní svíčky pro děti podle způsobu amerických provincií Unitas fratrum – video s návodem lze najít například zde: <https://www.youtube.com/@friesmoravian1788> – a fungovalo to dobře, ukázalo se, že širší sukýnka z tvrdšího papíru okolo svíčky lépe chrání před stékajícím parafinem. Účast byla hojná, okolo padesáti lidí včetně dětí. Odpoledne při rozsvěcení vánočního stromu na rovenském

náměstí promluvila, tak jako v uplynulých letech, sestra Hana Jalušková.

Na čtvrtou adventní neděli zkusíme uspořádat besídku, která by stejnou měrou posloužila dětem i rodičům, jako volné setkání s četbou, zpěvem a obcerstvením a chvíle klidu před vrcholem vánočního shonu, jemuž se asi nelze vyhnout. Tak jsme zvědaví, jak bude tento nový a volnější formát fungovat.

Na zahradě stojí lešení a po Novém roce začne dlouho očekávaná oprava střechy. Děkujeme všem, kdo na novou rovenskou střechu přispěli, dárcům drobným i velkolepě štědrým. Za jejich velikou štědrost a hojnou pomoc děkujeme sestřám a bratrům v Kontinentální provincii Unitas fratrum, našemu partnerskému sboru v Drážďanech, sestře Erdmute Frank a sestře Benigně Carstens. A těšíme se, až budeme tu střechu někdy v pozdním jaře uvádět do služby zahradní slavností. Už teď všechny zveme. S datem dáme včas vědět.

-mj-

INFORMACE ze seniorátního výboru

Předkládáme nejdůležitější informace z podzimního setkání Seniorátního výboru – Rady České misijní provincie Unitas Fratrum:

- Zprávy ze sborů: V Jablonci nad Nisou byla zvolena kazatelkou sestra Dagmar Kubíčková od 2. 10. 2024 do 30. 9. 2026 na 30% úvazek. V Turnově byl zvolen kazatelem Ondřej Halama od 1. 1. 2025 do 31. 12. 2026 na 100% úvazek. V Ujkovicích bude v prosinci volen jáhen Václav Hájek na období 1. 1. 2025 do 31. 12. 2025 na 20% úvazek.

- Administrace: Ke konci srpna ukončil službu v našem seniorátu bratr Jaromír Strádal. Byl zvolen kazatelem ve sboru v Mělníku. Administraci sboru v Potštejně byl pověřen železnobrodský kazatel Jan Hrudka a administraci Ujkovic pražská kazatelka Eva Šormová.

- Sběrka darů Jeronymovy jednoty za rok 2024 činila 16.128,- Kč. Částku 5.639,- Kč poukázal SV na základě žádosti Rovenskému sboru na novou střechu.

- Na kostelíku v Kořenově byly zhotoveny a osazeny nové zadní dveře.

- Na účet Světové UF bylo zasláno 89.940,- Kč. Tuto částku tvoří náš pravidelný příspěvek a březnová sbírka na UF.

Děkujeme vám všem, kteří práci České misijní provincie podporujete.

*Za Seniorátní výbor – Radu České misijní provincie Unitas Fratrum
Ondřej Halama*

zajímavé knihy

Bohumil Hrabal Pavla Hoška

Religionista Pavel Hošek z Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy se v předchozích letech několikrát zaměřil na křesťanskou dimenzi oblíbených literárních děl. Pročetl tak J. R. R. Tolkiena, který svého Pána prstenů vnímal jako převyprávění stěžejního biblického příběhu o pádu a odpuštění, či C. S. Lewise, proslulého nejen díky knížkám o Narnii, ale také svými apologiemi křesťanství (které je do Narnie zapleteno o dost zřetelněji než do Pána Prstenů). Zaměřil se ale i na méně samozřejmé cíle, třeba na Jaroslava Foglara. A v nejnovější práci z této volné série zkoumání, která vyšla letos, se v centru jeho pozornosti octl Bohumil Hrabal.

V odplývajícím roce si připomínáme stodesáté výročí Hrabalova narození. Hoškova kniha *Evangelium podle Bohumila Hrabala* však není předložena publiku jako kostička ve stavebnici oslav a psaní o Hrabalovi v Hrabalově roce, ale jako plod šťastné náhody a detektivního pátrání. Autor, odjakživa nadšený čtenář Hrabalových děl, se dozvídá o spisovatelových návštěvách na „jakési faře v Libici nad Cidličnou“ a následně se mu přes několik prostředníků daří získat magnetofonové záznamy jeho promluv ve společenství okolo faráře ČCE Zdeňka Souška. Pocit z prvního poslechu těch starých kazet popisuje autor jako zázrak: „Spadl mi do klína ten klíč, který jsem hledal. Jako bych ho náhodou při uklízení našel v zapomenuté skrýši.“ Tento pocit novosti zažívají spolu s autorem i čtenáři a je to velmi osvěžující a příjemné, když se dozvídáme, že Hrabal na libické faře po několik let v předvánočním čase pro kroužek „mládeže a třicátníků“ vykládal o sobě a o svém díle za použití slov nabitých křesťanskou duchovností. Hovořil o Kristu s velkým K i o „kristovství“ jako o něčem, co je potenciálně přítomno v každém člověku a co při provozování účinné lásky k bližnímu vychází na povrch.

Z Hoškovy monografie, která vyšla na jaře, i z nové adventní knížky nazvané *Bohové jste vy*, v níž religionista komentuje vybrané pasáže ze spisovatelova díla, čiší nadšení fanouška a sálá oheň konvertity, který touží své publikum obrátit na víru. Tou vírou je, jak se zdá, přijetí Bohumila Hrabala jakožto zvěstovatele podivuhodného evangelia – a odhodlání odemykat si jeho tvorbu především tímto ztraceným a znovu nalezeným klíčem.

Příznávám, že jako častý čtenář různých divných knih jsem vůči podobným slovům o klíčích trochu skeptický. Bohumil Hrabal na libické faře hovoří o duchovních aspektech svého díla, apeluje na nutnost, aby se lidé stali dětmi Božími, jinak svět dospěje ke katastrofě, chválí evangelický přístup ke Slovu – a to vše činí uprostřed konkrétního společenství v konkrétní situaci, tj. mezi evangelíky a před těmi svátky, o nichž bylo i v období státního socialismu v Československu zvykem sdílet mezi

lidmi alespoň na půl úst náboženské obsahy. Nanejvýš konkrétní je rovněž nejbližší kontext jeho promluv – v libické farní kronice (jejíž relevantní odstavce tvoří přílohu knížky Bohové jste vy) jsou uvedena i biblická čtení, po kterých Hrabalovy promluvy následovaly. Právě na tento kontext spisovatel svými slovy reaguje, jak sám opakovaně praví.

Vedle hlubokého duchovního uvažování, velkých obrazů, slov a vzpomínek, v nichž Hrabal odhaluje sebe sama jako „nižšího krista“, který „jde k lidem“, je tu tak přítomen i prvek inscenování sebe sama, uzpůsobení příběhu a řeči pro právě toto libické, evangelické a předvánoční publikum. Jinými slovy: to, co Hrabal v Libici vypráví, možná nevyplývá jen z jeho nitra, ale také to závisí na situaci a hlavně na lidech, kteří mu naslouchají a kterým on – a to je velmi hrabalovské a velmi harmonické s tím, co u spisovatele nachází Pavel Hošek – maximálně vychází vstříc, jde naproti. Na tom není nic špatného. „Všem jsem se stal vším, abych získal aspoň některé,“ píše apoštol Pavel v deváté kapitole Prvního listu Korintanům. Cíl onoho získávání je však patrně otevřenější, než by se z většiny Hoškova textu v obou knihách mohlo zdát.

Hrabal jistě byl duchovním člověkem a odkazy k Bohu, Ježíši z Nazareta či apoštolu Pavlovi hrají v jeho díle důležitou roli. Ta role je však dost proměnlivá – a Hrabal na faře vypráví i o svém zápasení s Bohem, snáší brutální doklady tohoto zápasu ze své rané poezie z doby druhé světové války, z poezie, která se na Boha vyčítavě obrací, a která je pro Hrabala i po půl století stále aktuální, stále se k ní vrací.

Za velmi dobrou pointu Evangelia podle Bohumila Hrabala považují Hoškův postřeh, že Hrabalova křesťanským jazykem a křesťanskou kulturou formovaná, ale do konfesijních či vůbec konkrétnější náboženských šuplíčků nezařaditelná zbožnost tvoří možná jádro „bytostného češství“ jeho díla, neboť Češi jak známo nejsou příliš religiózní, ale hodně duchovně hledají a tážou se po „tajemství, které nás přesahuje“ (Evangelium..., s. 182–184). Duchovně hledajícím bytostem Hrabal skutečně nabízí hojně podněty – je ale na těchto bytostech, na čtenářích, jakou cestou se vydají, tj. jaký smysl pro ně bude Hrabalovo dílo mít, jakým klíčkem si ho otevrou. Již to, že tito čtenáři nepřestávají číst, přitom svědčí o tom, že k otevření došlo. Klíček zafungoval, ať byl jakýkoli.

Ve svých textech Hrabal mnohokrát užívá pojmy spojené s křesťanskou teologií či bohoslužebným provozem, aby zdůraznil to, o čem Pavel Hošek hovoří jako o „vystupňovaném vnímání skutečnosti“ a vidění „zázraků uprostřed všedního dne“, díky němuž se mohou stát z továrních hal katedrály a do časnosti proniká věčnost. Do této kategorie patří i velmi silný popis prostoru hospody v Hrabalových Svatbách v domě. Pavel Hošek se k úryvkům z této pasáže opakovaně vrací a příslušný oddíl podaný v úplnosti tvoří jednu z příloh monografie. V té scéně je všechno prozářené sluncem, hostinský personál se mění v anděly, pivo funguje jako eucharistie. Hošek zde shledává přesné teologické postřehy podobné úvahám o spojování Slova

a Živlu ve svátosti u Augustina nebo Tomáše Akvinského. Čtenář, řekněme, úzkoprsý patrně tuto pasáž u Hrabala pochopí jako rouhání. Běžný čtenář tu v první řadě přečte ironii – v tom původním, širokém smyslu hry mezi povrchoým a hlubokým významem věcí. A v tomto rozehrání mezi významem očividným a přiřčeným pak lze nalézt mnohé a k mnohému být získán. Vyrazit do hospody, anebo do chrámu.

Tato mnohoznačnost v Hoškově čtení trochu mizí, pěkně je to vidět v ukázce z prózy Kličky na kapesníku a v komentáři k ní (Bohové jste vy, s. 68–69). V tom textu je zmíněn Kristus, ale v hlavní roli tu stojí čínský mudrc Lao c', jemuž je připisováno autorství spisu Tao Te ťing, základní knihy taoismu, a důležitost cesty, na které člověk dobro potkává, ale pak zase ztrácí (možná nadobro) a hledá (možná marně). Taoistické střídání temnoty a světla v tomto krátkém textu odpovídá na klasickou otázku, proč dobrý Bůh činí i zlo, a taoistická odpověď je patrně v danou chvíli pro Hrabala platnější než ta křesťanská. Hoškův komentář se ale této hře nevěnuje, stranou ponechává i Hrabalovu úvahu o tom, že právě to v člověku, co dokáže učinit alespoň malinký krok k dobrému, je Bůh, ale jen pro čtenáře pasáž odemyká ujištěním, že Hrabal „nakonec celou vahou své osobnosti přitakává dobru, lásce a soucitu.“ O tom se přitom v ukázce nic nepraví.

Bohumil Hrabal přečtený Pavlem Hoškem je tedy velmi ostře řezaný, místy načrtnutý jasnějšími tahy, než by bylo nutno. Razantně pro čtenáře otevírá velkého spisovatele také jako člověka duchovně uvažujícího a ukazuje ke zdrojům Hrabalova myšlení, které dosud ležely stranou. To je jistě dobře. A pro nás jako čtenáře blízké Hrabalovu původnímu publiku v Libici je zase dobré a posilující vidět, k jakým úvahám ho přejně, předvánočně křesťanské, citlivé i po evangelickou „věcné“ a o Bibli opřené prostředí inspirovalo. Díky Bohu za to, že sbory mohou být i takovýmto zdrojem inspirace. A kéž jsou takové i ty naše.

Pavel Hošek: Evangelium podle Bohumila Hrabala. Brno: CDK, 2024.

Bohumil Hrabal: Bohové jste vy. Sestavil a komentáři opatřil Pavel Hošek.

Praha: Biblion, 2024.

-mj-

Život církve za normalizace

Zajímavá kniha o evangelické církvi vyšla letos ve vydavatelství Karolinum. Vydavatelství Univerzity Karlovy je soustředěno na produkci univerzitní, takže to může vypadat překvapivě, vysvětlí nám to však kratičká předmluva k českému vydání. Protože, jak zjistíte při čtení, šlo o doktorskou disertační práci českého faráře Michaela Pfanna, napsanou německy pro univerzitu v Lipsku, a potom zpětně přeloženou do češtiny.

Zajímavost práce však není působena okolnostmi vzniku. Ta je dána tématem. Pfann se důkladně zabývá životem církve mezi lety 1968 a 1989, tedy v době „normalizace“. Sleduje vývoj těsně před rokem 1968, signály změny, která pak naplno

propukla na několik svobodných měsíců a doznívala další zhruba dva roky, než režim tvrdě potlačil veškerou veřejnou svobodu. Autor postupuje chronologicky, krok za krokem sleduje, jak rostl tlak státních úřadů, jak církev vzdorovala i nevzdorovala, jak se postupně pod úředním nátlakem začala drobit solidarita a potom i důvěra v církev, jak se se situací vyrovnávali církevní pracovníci, ať faráři nebo vedení církve, ale i ti, kdo skončili rozhodnutím státních úřadů mimo církevní službu.

Autor pilně a poctivě sleduje všechny dostupné dokumenty z té doby, využívá množství osobních archivů bývalých členů Nové orientace, svazu československého duchovenstva, později chartistů, i lidí, kteří tak či onak sympatizovali s disidenty, ale veřejně nevystupovali a zůstávali ve službě. Již z tohoto důvodu jde o práci nesmírně záslužnou, protože každých pár let se šance na vyhledání těchto materiálů a především na rozhovory s pamětníky rychle snižuje.

Jde sice o odbornou práci, ale čte se výborně, analýza událostí a dokumentů je zpravidla doplněna komentáři z rozhovorů s lidmi, kteří se dění účastnili. Člověku znalému evangelické církve hodně řekne závěrečný přehled lidí, kteří autorovi poskytli rozhovory a množství materiálu: Josef Veselý, Alfréd Kocáb, Zdeněk Soušek, Jiří Doležal, Milan Balabán, Ctirad Novák, Petr Pokorný, Eva Pilátová, Jan Čapek, Jan Keller. Komu to nic neříká, měl by si knížku přečíst tím spíš, protože je to důkladná a poctivá výpověď o církvi, ve které žijeme, ale nejen o ní.

Na příkladu evangelické církve se tu sleduje život a jednání církve vůbec, konflikty a zápasy, které tu potkáváme, se odehrávaly zřejmě ve všech církvích pod komunistickým diktátem. Ústřední otázka, kterou si autor klade, zní: byli jsme jako evangelici svobodní i v nesvobodě? Do jaké míry si lze udržet vnitřní svobodu pod vnějšími omezeními, a kdy si už jen namlouváme, že jsme pořád svobodní, zatímco jsme se velké části svobody vzdali? Bylo možno v nesvobodě normalizace organizovat alespoň v některých směrech život církve tak, aby zůstávala místem svobody a solidarity?

Tyto a podobné otázky čtenář v knize najde, i s pokusem na ně kvalifikovaně (na základě této důkladné analýzy) odpovědět. Ty z nás, kdo popisované události pamatujeme, pak napadnou spousty otázek dalších.

To, že žijeme v takzvané svobodné společnosti, vůbec neznamená, že problémy popisované v této knize patří do minulosti. Důležitost společenství důvěry a solidarity je pořád stejně velká, otázka, jestli je umíme vytvářet a udržovat, před námi stojí dnes jako kdykoli jindy.

Tato kniha nám může pomoci hlouběji se zamyslet nad problémy, které na nás doléhají dnes, pochopit, kde jsou pasti, ve kterých člověk a církev o svobodu přichází, a hledat poučení, jak se jim vyhnout nebo se z nich dostat.

Autor uzavírá své zkoumání slovy: „Z perspektivy svobody byl i život ČCE ve zkoumaném období (a je jím nadále i dnes) neustávajícím dialektickým tancem mezi oběma póly.“

Michael Pfann. K svobodě je dlouhé putování. Život Českobratrské církve evangelické v letech 1968 – 1989. Praha, Karolinum 2024.

Vánoční čas

Ať zvony zvoní, ať zvoní zvon,
tak ať už zní ten radostný tón,
ať veselí se každý z nás
... je vánoční čas.

Ať vejde trochu světla
naděje do bezmoci,
kometa už vzlétla
a jasně září nocí,
ať zvony zvoní v duru
a každý slyší, kde jsou,
pastýři už jsou vzhůru,
mudrci dary nesou
... je vánoční čas.

Ať štědré jsou tvé dlaně
a ústa žehnající,
pak přijde anděl Páně
a dítě ještě spící,
a cherubínů hlasy,
i tóny na šalmaje
a zvěstování spásy,
jak před branami ráje
... je vánoční čas.

Ať bolest méně bolí
a soucit slzy suší,
ty, ať jsi odkudkoli,
zastav se ve své duši,
pohlédni na oblohu –
kometa cestu kreslí;
vždyť dnes je den, kdy mohu
dojít až tam, k jeslím
... je vánoční čas.

(Ondřej Halama)